

גבולות היחידה: פרק ו' פסוקים יא – כד

נושא היחידה: מינוי של גדעון לשופט

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים לפי המתווה: 1

הסבר כללי:

בפרק זה נלמד על תחילתה של הישועה – נכיר את המנהיג החדש, גדעון, ונלמד על תכונותיו. יש אפשרות להשוות בינו ובין משה רבנו. אנו נסתפק באזכור להשוואה כזו, והרוצה להרחיב מוזמן לעשות זאת במסגרת הזמן.

פתיחה:

נאמר: בשיעור שעבר עזבנו את עם ישראל בצרה גדולה.

נזכיר את פרטי המצוקה. נשאל: לאיזה חלק של מעגל השופטים הגענו? לישועה.

בשיעור זה נלמד על השופט החדש שמגיע.

עיון בפסוקים:

נקרא פס' יא: נשאל: מה ניתן ללמוד מן הפסוק הזה?

לשופט החדש קוראים גדעון. בנו של יואש 'אבי העזרי'

– כלומר, הוא ממשפחת אביעזר, מבני המנשה. הוא

גר בעפרה. כאן מדובר על עפרה צפונית, לא עפרה של

ימינו. עפרה המדוברת נמצאת בעמק יזרעאל.¹

נשאל: מה עושה גדעון בשעה זו? חובט חיטים בגת.²

נסביר: לאחר הקציר, יש להפריד בין גרעיני החיטה

למוץ – לגבעולים (הקש). לפעולה הזו קוראים דיש.³

בד"כ עשו אותה עם מורג חרוץ וחמור. נשאל: איפה עושים פעולה כזו בדרך כלל? בגורן. נסביר

כי יש אפשרות גם לחבוט את החיטים על מנת להשיג את אותה התוצאה. במקרה כזה עובדים

במקל. נשאל: מה עושים בגת? הגת הוא מקום דריכת הענבים ליין. נוסיף לשאול: אם כן, מדוע

גדעון חבט את החיטים בגת? נזכיר כי בני ישראל ניסו להחביא את תבואתם במקומות מסתור.

במקום לחבוט את החיטים בגורן, שזה המקום הטבעי לעשות פעולה זו, הסתתר גדעון בגת.

שם קיווה שלא ימצאו אותו המדיינים.

ואז מגיע המלאך. המלאך בא כדי למנות את גדעון להושיע את ישראל. בפסוקים הבאים נלמד

על שיחתם של גדעון והמלאך.

¹ המפה נלקחה מאתר 'התנ"ך'. מופיעה במצגת המלווה לשיעור.

² גם תמונת גת נמצאת במצגת המלווה.

³ במצגת מלווה לספר שופטים בשקופיות 14-20 ניתן לראות תמונות טובות של דיש ומורג, של כברה וזריה ועוד.
<https://storage.cet.ac.il/assets/api/uploads/201702/f868820742ac4e539886d418edf12287/%20תנך%20-%20מצגת.pdf>

למורה:

המלאך יושב תחת האלה בעפרה, ומסתכל על מעשיו של גדעון. הוא עדיין לא פונה אליו. מה הוא מחפש?

רש"י, פס' יא: "וגדעון בנו" – אביו היה חובטן, והוא כוברן (בורר עם הכברה). אמר לו (גדעון לאביו) אבא, זקן אתה. ואם יבואו המדיינים, לא תוכל לנוס. לך אתה ואני אחבוט. רד"ק, פס' יא, מסביר כי המלאך חיפש זכות בגדעון, בטרם יפנה אליו. הוא מצא זכות כיבוד הורים.⁴ פירוש זה של רש"י הוא העשרה, ואינו מחוייב מצד הבנת מהלך הפרק, לשיקול כל מורה.

קריאת פסוקים יב – יח:

בפסוקים אלה משוחח המלאך עם גדעון.

נשאל: כיצד פונה המלאך אל גדעון? 'ה' עמך גיבור החיל'!

ואיך עונה לו גדעון? "בי אדוני, ויש ה' עמנו? ולמה מצאתנו כל זאת? ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר: 'לא ממצרים העלנו ה' ועתה נטשנו ה' בכף מדין'. יש להסביר פסוק זה. גדעון מתייחס קודם כל למילים 'ה' עמך'. ושואל: 'ויש ה' עמנו'? הוא לא מרגיש את נוכחות ה' במציאות הקשה שהוא נתון בה.

ניתן להציע לתלמידים להמחזז את השיחה הזאת. ההמחזה צריכה להמחיש את הפער בין גדעון, הנמצא ביאוש גדול, ובפחד פן יבולו ייתפס על ידי המדיינים, לבין המלאך המדבר אליו דיבורי גבורה. 'ה' עמך גיבור החיל'!

רד"ק מביא בפירושו את דברי חז"ל. אותו יום – פסח היה. "אמש קראנו את ההלל, והיה אבי מקראני 'בצאת ישראל ממצרים'. אם צדיקים היו אבותינו – עשה לנו בזכותם. ואם רשעים היו – כשם שעשית להם, גם כך עשה לנו נס". רד"ק ממשיך ומסביר, שבדבריו אלה, מצא גדעון זכות ללמד על ישראל. ובזכות כיבוד הורים ולימוד זכות על ישראל נראה אליו המלאך. ומיד, בפסוק הבא: "ויפן אליו ה'" – ה' מתגלה אל גדעון. רד"ק: "ועשה זה המלאך, שנתעכב שם ולא נראה אליו בתחילת בואו, משל. **שהקב"ה נמצא להם לישראל בכל עת – אם יפנו אליו ויקראוהו באמת**".

"לך בכוחך זה והושעת את ישראל" – נשאל: לאור מה שלמדנו, באיזה כוח ילך גדעון להושיע את ישראל?

נכון את השיחה לכוח האמונה, לכוח קיום המצוות, ללימוד הזכות. לכוחו של מישהו שאכפת לו, כח הציווי שה' מצווה אותו, ואולי גם הכוח שהפגין בעבודת חיבוט החיטים. נזכיר כי המצב

⁴ הוא ימצא עוד זכות, להלן.

מייאש מאוד. אך גדעון לא מתייאש, אלא מנסה בכל זאת להוציא משהו מהתבואה שלו. אחרים אולי כבר התייאשו, אבל גדעון ממשיך לנסות. הוא גם ממשיך להאמין בעם שלו, ולאהוב אותו. נציע: מי שיש לו סיפור משלו על איך הוא האמין במשהו למרות שכמעט התייאש – מוזמן לספר.

נשאל: האם גדעון מוכן מיד לקבל עליו את התפקיד הזה? מתברר שלא. **נשאל:** מהן הסיבות? הוא עונה שהוא הצעיר ומשפחתו, משפחת אביעזר, הכי פחותה במשפחות המנשה. **נשאל:** מה ה' מבטיח לו? ה' מבטיח לו שיהיה איתו והוא יצליח להכות את מדיין בקלות. 'כאיש אחד' – רצה לומר מהרה ובקלות (מצודת דוד). האם שיחה זו מזכירה לכם מנהיג אחר? גם משה רבנו לא הסכים בקלות לקבל עליו את התפקיד שהוטל עליו. **נבקש** מהתלמידים **לקרוא שוב** פסוקים אלו **בזוגות**, כאשר כל אחד מקבל תפקיד: המלאך או גדעון. **נוכל לשמוע** כמה מן הזוגות בכיתה, בקול רם לפני כולם. הילדים צריכים להביע באופן הקראתם את האירוניה שבדברי גדעון 'ויש ה' עמנו'? לאחר מכן **נבקש** מהם **לכתוב** את השיחה בצורת 'דו שיח' במחברת.

פסוקים יז⁵ – כד:

נקרא את כל הפסוקים. כאן יש שתי אפשרויות להמשך. **אפשרות א:** **נבקש מהילדים לתאר** מה קרה כאן במילים שלהם. **נסביר** גדעון ביקש אות מהמלאך שהוא אכן דיבר איתו. יצא לביתו להכין סעודה. נשים לב שהסעודה שהכין גדעון היא סעודת אנשים. גדי עיזים, מצות, מרק. (מרק לא משמש אף פעם בקרבנות). הוא תכנן להגיש את הסעודה תחת האלה (פס' יט). אך המלאך מעביר את הסעודה אל הסלע (פס' כ). תחת האלה הוא מקום פולחני המקובל בתקופה הכנענית. יש השפעות של הכנענים בכל מקום. המלאך מעביר את הסעודה אל הסלע, כדי שזה יראה כמו מזבח. את המרק הוא מצווה על גדעון לשפוך. לבסוף המלאך נוגע בסעודה במשענת שבידו (מטה?) והולך ונעלם. **נשאל:** גדעון מבין שראה מלאך ה'. מה תגובתו? מי עוד הגיב בדומה לכך? (גם משה הסתיר פניו ממראה הסנה כשהבין שה' דובר אליו מתוך הסנה). גדעון חושש מהמפגש עם ה', וה' מרגיע אותו. **נשאל:** באלו מילים? 'אל תירא. לא תמות'. (פס' כג). לסיום – גדעון בונה מזבח לה' וקורא לו בשם 'ה' שלום'. אפשרות זו מיועדת לכתה חזקה, ובהתאם לשיקולי הזמן.

אפשרות ב: המורה מספר את החלק הזה במילים שלה. אפשרות זו מיועדת לכיתות חלשות יותר, אשר התעסקות יתרה בפרטי הפסוקים תסיט אותם ממהלך הסיפור.

⁵ את פסוקים יז – יח כבר קראנו קודם כסיום לדו שיח, אבל כעת פסוקים אלה ישמשו כפתיח למה שיקרה בהמשך.

הצעות להמחשה:

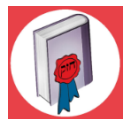
- מפת האזור
- מצגת מלווה לשיעור
- תמונות ממצגת מוצגים לספר שופטים
- דו שיח בין גדעון למלאך: בכתיבה או בהצגה.

מסרים והפנמה:

- כיבוד הורים ולימוד זכות על ישראל הן סיבות למנות אדם לשופט ולמנהיג.
- ה' נמצא בכל מקום ובכל זמן, אם רק יפנו אליו – יבוא ויענה.
- דמותו של מנהיג: תכונותיו של גדעון הן אלה שבזכותן נבחר להיות מנהיג. (ראו סיכום)

סיכום:

- אלו תכונות של גדעון ניתן ללמוד מהפסוקים שלמדנו? כל תלמיד שמציע תכונה צריך לבסס את דבריו בפסוקים.
- אכפתיות מהעם - "וכי יש ה' עמנו? ... ועתה נטשנו..."
- מכבד את אביו - "וגדעון בנו חובט חיטים"
- ענווה - "הנה אלפי הדל במנשה ואנכי הצעיר בבית אבי"
- גיבור - "ה' עמך גיבור החיל"
- בעל מעמד של נביא (?) - ה' התגלה אליו ע"י מלאך.
- כמובן, ניתן להציע עוד רעיונות.
- הוספת פרטים לטבלת השופטים. (התוספות משיעור זה מודגשות)

פרק	השופט	שבט	המשעבד	אורך השעבוד	משך השפעתו	כיצד הדף את האויב?
1	גדיעון	מנשה	מדיין, עמלק ובני קדם	7 שנים		

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

כבר הרחבנו קצת בכלי עבודת אדמה: הדיש והזריה. ניתן להוסיף מידע גם על הגת. ישנן תמונות במצגת המלווה את השיעור וכן במצגת לספר שופטים באתר.